

‘We beginnen vandaag met verdrietig nieuws’

De impact van heftig nieuws op kinderen

Een burgeroorlog, een familiedrama, een schietpartij op een school... Nieuws kan hard binnenkomen. Bij ons volwassenen en zeker ook bij kinderen. Welke impact heeft heftig nieuws op de kinderen in jouw klas? En wat kun je als leerkracht doen? **juf** zocht het uit en sprak met Peter Nikken, hoogleraar Mediaopvoeding en Ronald Bartlema, chef van het NOS Jeugdjournaal.

Ze kijken voor de buis naar het journaal, lezen over de schouder van papa de koppen in de krant en scannen tijdens het ontbijt vanuit hun ooghoeken de nieuwssites op mama's iPad. Kinderen pikken gedurende de dag allerlei nieuwsberichten op. Dat zorgt voor een rijke woordenschat en veel kennis van de wereld, van feitenkennis tot oorzaak-en-gevolgrelaties. Helaas brengen de media vaker slecht nieuws dan goed nieuws. Berichten over oorlog en misdaad, beelden van een uitgebrande school, ze raken jong en oud. Wie heeft er niet de behoefte om stoom af te blazen na een heftig nieuwsbericht of een reportage die schokkende beelden bevat? Voor kinderen geldt dat natuurlijk ook. Misschien wel meer. Zeker wanneer zij beelden zien die niet bij hun leeftijd passen. Sommige kinderen slaan er van dicht en worden heel stil. Het beeld

laat ze niet los. Ze zien het steeds opnieuw voor zich. Nachtmeries en slaapproblemen kunnen het gevolg zijn.

Behapbaar

Peter Nikken is hoogleraar Mediaopvoeding bij de Erasmus Universiteit en onderzoeker voor het Nederlands Jeugdinstituut. Hij adviseert onder andere de organisatie van Kijkwijzer. Hij weet waarom het loslaten van heftig nieuws voor kinderen moeilijker is dan voor volwassenen. ‘Volwassenen hebben meer kennis van de wereld. Daardoor kunnen zij nieuws beter plaatsen. Als er bijvoorbeeld een natuurramp in Haïti is, weet jij dat dit land in de Caribische Zee ligt, dat de aardbeving een gevolg is van twee aardplaten die schuiven en dat in Nederland niet zulke heftige aardbevingen voorkomen. Ook heb je met het ouder worden geleerd

hoe je met je emoties kunt omgaan; wat je kunt doen om jezelf af te leiden of om het een plekje te geven. Kinderen en zeker jonge kinderen, weten dit allemaal niet. Zij kunnen moeilijk inschatten of iets wat zij op televisie of in de krant zien, ook bij hen thuis kan gebeuren. Tot ongeveer het zesde levensjaar kunnen kinderen die inschatting totaal niet maken. Kinderen tussen zes en negen jaar kunnen nog niet alles benoemen, maar hebben een globaal idee. Afrika is bijvoorbeeld een ‘land’ ver weg. Kinderen van negen jaar en ouder kunnen het nieuws cognitief en functioneel redelijk volgen. Het is te behappen voor ze en ze hebben voldoende kennis van de wereld. Ze begrijpen wat er aan de hand is en accepteren dat. Ook kunnen ze beter inschatten of iets in hun eigen omgeving kan gebeuren. Ze denken bijvoorbeeld: Het is oorlog daar. Dat

komt omdat die twee groepen mensen allebei iets anders willen. Oorlog is slecht. Vechten is geen goede oplossing voor een conflict. Maar dit wil niet zeggen dat de tanks morgen door mijn straat rijden...’

Nieuws dat raakt

Welk soort nieuws kinderen raakt, is afhankelijk van leeftijd, achtergrond en interesse. Veel kinderen hebben bijvoorbeeld een sterke band met de natuur. Wanneer een ijsbeertje in de dierentuin overlijdt, vinden zij dat heel erg. Ook vinden kinderen het vreselijk als mensen ruzie maken. Daarnaast speelt de thuissituatie van een kind mee bij de indruk die het nieuws maakt. Peter Nikken: ‘Een familiedrama zal op een kind met ruziënde ouders die op het punt staan te gaan scheiden een heel andere impact hebben dan op kinderen uit een stabiel gezin. Maar dit is iets waar nieuwsmakers

moeilijk rekening mee kunnen houden. Je kunt natuurlijk niet zeggen: “Deze reportage of dit artikel is niet geschikt voor kinderen van gescheiden ouders.” Met de leeftijd kun je wel rekening houden. Daarom worden er speciale tv-programma's en nieuwsbladen voor deze doelgroep gemaakt, zoals Kidsweek, het NOS Jeugdjournaal en het Schooltv-weekjournaal.’ Ronald Bartlema is chef bij het NOS Jeugdjournaal. Zijn redactie weegt dagelijks af welke nieuwsberichten geschikt zijn voor kinderen. ‘Bij het brengen van heftig nieuws houden we vanzelfsprekend rekening met de doelgroep. Wij maken het Jeugdjournaal voor kinderen van negen tot twaalf jaar. Daar richten we ons dus op. We weten dat kleine kinderen vaak meekijken met oudere broers en zussen. In dat geval is het verstandig als een leerkracht of ouder meekijkt. Zij kunnen dan

dienen als vraagbaak en met de kinderen napraten. Zwaar nieuws schuwen we niet. Op de redactie discussiëren we regelmatig over onderwerpen. Daarbij is het meestal niet zozeer de vraag óf we bepaald nieuws brengen, maar eerder hóe we dat gaan doen.’

Door *social media* zijn kinderen sneller op de hoogte van ernstige nieuwsfeiten. Bij het Jeugdjournaal merken ze dat. Ronald Bartlema: ‘Wij vinden het belangrijk om onze eigen keuzes te blijven maken, met eigen invalshoeken. We merken wel dat we sneller moeten schakelen. Onderwerpen die groot in het nieuws zijn op Hyves, Facebook en Twitter, verwachten kinderen ook bij ons. Zo niet, dan mailen ze waarom wij een bepaald onderwerp niet hebben gebracht.’

Tone of voice

Het Jeugdjournaal heeft een eigen format. Het is geen kopie van het achtuurjournaal. Vaste kijkers zien het verschil tussen de manier waarop het Jeugdjournaal nieuws brengt en de manier waarop programma's voor volwassenen dit aanpakken. Zo worden er vaak andere beelden getoond. Ook de woordenschat, het taalgebruik en de toon van de presentatrice of presentator is afgestemd op de doelgroep. Bartlema: ‘Bloederige shots van lijken of ledematen zul je bij ons niet zien. Ook met beelden van dode dieren zijn we voorzichtig. Die vinden kinderen vreselijk om te zien. Indrukwekkend nieuws zullen we niet versterken door het gebruik van superlatieven en stemverheffing. We kiezen dan voor simpele, neutralere zinnen om afstand te houden. Indien nodig waarschuwen we aan het begin van een reportage. We zeggen dan bijvoorbeeld “We beginnen vandaag met verdrietig nieuws.” Omdat televisie uitvergroot, helpen we kinderen om zaken in perspectief te zien. Bijvoorbeeld door te benadrukken dat de kans dat

de kijker iets soortgelijks overkomt bijzonder klein is. Ook kijken we bij zwaar nieuws of we er positieve elementen bij kunnen vermelden. We verhullen niet wat de gevolgen van een ramp of aanslag zijn, maar als er hulp onderweg is, zeggen we dat er graag bij. We laten in veel items ook kinderen aan het woord. Zulke uitspraken kunnen zorgen voor herkenbaarheid. Volgens deskundigen helpt het namelijk wanneer kinderen horen hoe leeftijdgenootjes hun gevoelens verwoorden. Tot slot denken we goed na over de opbouw van een uitzending. Het is een mix van serieus en luchtiger nieuws. We besluiten graag met een vrolijk onderwerp zodat dit blijft hangen. Zoals een kind dat een nest jonge eendjes heeft gered of een schoolklas die zelf de wc's schoonmaakt.'

Slecht nieuws waarbij het slachtoffer een kind is, vraagt een bijzondere aanpak. Dan is de redactie extra waakzaam. Ronald Bartlema: 'In geval van een vermissing of erger,

een moordzaak waarbij een kind is betrokken, houden "afstand". Dat betekent dat we niet langdurig foto's in beeld brengen. Ook geven we weinig persoonlijke informatie over het slachtoffer. Dit om identificatie door de jonge doelgroep, die daar nu eenmaal gevoelig voor is, tegen te gaan.'

Praten en actie voeren

Als leerkracht kun je delen uit de aanpak van het Jeugdjournaal ook in je klas toepassen. Zoals het relativiseren. Je kunt in de klas op een wereldkaart aanwijzen waar de oorlog of overstroming is. Ook kun je aardrijkskundige of geschiedkundige uitleg geven over waarom het daar tot uitbarsting komt en niet in Nederland. En je kunt de aandacht van kinderen richten op positieve elementen. Zoals bij een jongetje met een zeldzame ziekte. Wijs de kinderen er dan op dat het maar weinig voorkomt en dat onderzoekers er alles aan doen om een medicijn te vinden.

Op de site van het Jeugdjournaal

geven de nieuwsmakers tips aan kinderen over wat ze kunnen doen wanneer ze heftig nieuws niet van zich af kunnen zetten. Een van die tips is om de juf of meester om een kringgesprek te vragen. Peter Nikken vindt dat een prima idee. 'Belangrijk is daarbij wel dat de klas gewend is om over het nieuws te praten. Dat er een vaste vorm of vast moment voor bestaat. Niet ineens "bam!" want daar kunnen kinderen van dicht-slaan. Realiseer je daarbij dat kinderen verschillende behoeftes hebben. Niet elk kind wil zijn gevoelens en gedachten in de groep gooien. Gesprekken in kleine groepjes of met alleen een vriend bieden dan uitkomst. Tekenen of anderszins creatief uiten is voor sommigen ook heel zinvol. Daarnaast kun je kinderen helpen om verantwoordelijkheid te nemen. Stimuleer hen als ze met een idee voor een actie komen. Van een collectebus in de klas tot koekjes verkopen op de kerstmarkt.' ❀

Nieuws in jouw klas

- Praat met de kinderen over dingen die spelen in de samenleving. Maak er een gewoonte van.
- Wijs kinderen op nieuwsprogramma's of kranten die speciaal voor hen gemaakt zijn.
- Geef ouders voorlichting. Vertel over de Kijkwijzer en leg hen uit wie de doelgroep is van programma's zoals het NOS Jeugdjournaal. Vertel hoe de school aandacht besteedt aan het nieuws van de dag.
- Geef informatie die kinderen helpt het nieuws te begrijpen, zoals de geografische ligging van een land als Syrië of de geschiedkundige achtergrond bij een onderwerp als de herdenking van de Tweede Wereldoorlog.
- Als er heftig nieuws is dat de kinderen raakt, bespreek het dan in het kringgesprek. Of kies voor een coöperatieve werkvorm waarbij kinderen in kleine groepjes met elkaar praten.
- Help de kinderen om zwaar nieuws te relativiseren. Leg uit dat de kans heel klein is dat zoiets gebeurt in het leven van het kind.
- Wees alert op kinderen op wie een bepaald nieuwsbericht extra impact kan hebben. Zoals kinderen van gescheiden ouders of kinderen die gepest worden.
- Laat kinderen tekenen over het onderwerp of een gedicht schrijven.
- Differentieer. Laat kinderen kiezen op welke manier ze hun gevoelens willen uiten.
- Help kinderen bij het uitvoeren van hun eigen ideeën, zoals het organiseren van een actie voor het goede doel.

Nieuws voor kinderen

NOS Jeugdjournaal
doelgroep 9-12 jaar
www.jeugdjournaal.nl

Schooltv-weekjournaal van
Schooltv/ NTR
doelgroep groep 7 en 8
www.schooltv.nl/weekjournaal

Kidsweek
doelgroep 7-12 jaar
www.kidsweek.nl